

KONSTRUKTIVISTIK YONDASHUV ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI O'QITISH

Islomova Dilshoda Rahim qizi

DTPI Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi, 5- bosqich (6- BTS21) talabasi

islomovad1@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17332542>

Annotatsiya. Maqolada konstruktivistik yondashuv asosida boshlang'ich sinif o'quvchilarini o'qitishning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Konstruktivistik pedagogikaning ta'lim jarayonidagi roli, o'quvchilarning mustaqil bilim egallash faoliyati, o'qituvchining yo'naltiruvchi vazifasi hamda o'quvchilarning ijtimoiy va shaxsiy rivojlanishiga ta'siri tahlil qilingan. Maqolada yosh xususiyatlariga mos dars metodlari va amaliy qo'llanmalar ko'rsatib o'tilgan, samarali ta'limni tashkil etish uchun zarur shart-sharoitlar taqdim etilgan.

Kalit so'zlar: konstruktivistik yondashuv, boshlang'ich ta'lim, mustaqil o'rganish, pedagogik texnologiyalar, o'quvchilar faolligi, o'qituvchining roli, ijtimoiy ko'nikmalar, ta'lim sifati.

Аннотация. В статье освещены теоретические и практические аспекты обучения учащихся начальных классов на основе конструктивистского подхода. Проанализирована роль конструктивистской педагогики в учебном процессе, деятельность учащихся по самостоятельному усвоению знаний, направляющая роль учителя, а также влияние на социальное и личностное развитие учеников. В статье представлены методы преподавания и практические рекомендации, учитывающие возрастные особенности, а также условия, необходимые для организации эффективного обучения.

Ключевые слова: конструктивистский подход, начальное образование, самостоятельное обучение, педагогические технологии, активность учащихся, роль учителя, социальные навыки, качество образования.

Abstract. The article highlights the theoretical and practical aspects of teaching primary school students based on the constructivist approach. It analyzes the role of constructivist pedagogy in the educational process, students' independent learning activities, the guiding role of the teacher, and the impact on students' social and personal development. The article presents teaching methods and practical recommendations tailored to age characteristics, as well as the necessary conditions for organizing effective education.

Keywords: constructivist approach, primary education, independent learning, pedagogical technologies, student engagement, teacher's role, social skills, quality of education.

Konstruktivistik yondashuv zamonaviy pedagogik nazariyalarning eng muhim va samarali yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. U o'quvchilarning bilim, ko'nikma va tushunchalarini faol, mustaqil, ijodiy faoliyat orqali egallashiga asoslangan. Ayniqsa, boshlang'ich sinfda bu yondashuv bolalarning tabiiy qiziqishlari va bilish faoliyatini rag'batlantirish, ularning mustaqil fikrlash va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini rivojlantirishda juda samarali hisoblanadi. Konstruktivistik pedagogika asosiy g'oyasi

shundaki, bilim – tashqi manbadan beriladigan passiv ma'lumot emas, balki o'quvchi tomonidan faol ravishda "qurilgan", yaratilgan natijadir.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari yosh xususiyatlari jihatidan dunyoni idrok etish jarayonida boshqalarning tajribasiga suyanish bilan birga, o'z bilimlarini ham faol qurish jarayonida bo'ladi. Konstruktivistik yondashuv bu jarayonga mos ravishda o'quvchilarning ilgari o'rganilgan bilimlar asosida yangi ma'lumotlarni mustaqil kashf etishi, o'z qarashlarini shakllantirishi, tajriba va kuzatishlarga tayangan holda tushuncha va qonuniyatlarni hosil qilishga undaydi. Bu esa o'z navbatida o'quvchilarning faolligini oshiradi, o'qishga bo'lgan ichki motivatsiyasini kuchaytiradi.

Konstruktivistik yondashuvda o'qituvchining roli an'anaviy "bilim beruvchi"dan farq qiladi. U – o'quv jarayonining tashkilotchisi, yo'naltiruvchisi, maslahatchisi va yordamchisi bo'lib, o'quvchilarning o'z-o'zini anglash, o'rganish jarayonini boshqarish qobiliyatlarini shakllantirishga xizmat qiladi. Bu yerda o'qituvchi shunchaki ma'lumotni taqdim etish emas, balki muammolarni ko'rsatish, izlanishga rag'batlantirish, o'quvchilarni fikrlashga, mulohaza yuritishga chorlaydi.

Konstruktivistik yondashuvning asosiy metodlari orasida loyihaviy ta'lim, muammoli vaziyatlarni hal qilish, guruhli ishlash, o'yinli metodlar va interaktiv ta'lim texnologiyalari alohida o'rin tutadi. Boshlang'ich sinflarda bu usullar o'quvchilarning yoshiga mos tarzda qo'llanilganda, ular o'z bilimlarini amaliyotda qo'llashga, yangi bilimlarni o'zlashtirishga yanada samaraliroq kirishadilar. Masalan, matematikadan darslarda muammoli vaziyatlar yaratish orqali o'quvchilarga mustaqil yechim topishga imkon beriladi. Tarix yoki tabiatshunoslik darslarida esa loyiha ishlari orqali mavzuni chuqurroq o'rganish, o'z fikrini erkin ifoda etish imkoniyatlari taqdim etiladi.

Konstruktivizm asosida o'quvchilar o'rtasida hamkorlik, kommunikatsiya va ijtimoiy ko'nikmalar rivojlanadi. Guruhlarda ishlash jarayonida o'quvchilar fikr almashadilar, birgalikda muammo yechimlarini izlaydilar, bu esa ularning jamoaviy ishlash madaniyatini shakllantiradi. Shu bilan birga, konstruktivistik yondashuv shaxsiy yondashuvga ham katta e'tibor beradi. Har bir bolaning qobiliyatlari, qiziqishlari, o'rganish uslublariga mos ta'lim sharoitini yaratish o'qituvchining asosiy vazifalaridan biri hisoblanadi.

Amaliyotda konstruktivistik yondashuv asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarda faollikni, mustaqil o'rganish motivatsiyasini oshiradi. O'quvchilar mustaqil fikrlashga, yangi bilimlarni amaliyotga tadbiiq etishga o'rgatiladi. Bunday yondashuv natijasida boshlang'ich ta'lim sifatining oshishi, bolalarning hayotga moslashuvi, mustaqil fikrlash va ijodkorlik qobiliyatlarining rivojlanishi yuzaga keladi.

Shuni ta'kidlash lozimki, konstruktivistik yondashuvni samarali tatbiq etish uchun o'qituvchilarning malakasi va metodik tayyorgarligi yuqori bo'lishi shart. Ular darslarni rejalashtirishda yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llash, o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish, muammoli vaziyatlar yaratish bo'yicha ko'nikmalarga ega bo'lishlari kerak. Bundan tashqari, maktabda pedagogik jamoa, ota-onalar va jamiyat bilan hamkorlik o'rnatilishi, zarur resurslar ta'minlanishi muhim hisoblanadi.

Konstruktivistik yondashuv boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning nafaqat intellektual, balki ijtimoiy-emosional rivojlanishini ham ta'minlaydi. O'quvchilar o'z fikrlarini erkin ifoda eta olishlari, jamoada ishlash ko'nikmalarini egallashlari, o'z muvaffaqiyatlari uchun

javobgarlikni his qilishlari o'zaro hurmat va hamkorlik ruhida o'qishlari uchun muhim poydevor hisoblanadi. Shu sababli zamonaviy pedagogika ushbu yondashuvni keng joriy qilishni rag'batlantirmoqda.

Shunday qilib, konstruktivistik yondashuv asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarini o'qitish nafaqat ta'lim jarayonining sifatini oshiradi, balki o'quvchilarning shaxs sifatida to'liq rivojlanishiga xizmat qiladi. Bu yondashuv o'quvchilarning mustaqil bilim egallashga bo'lgan qobiliyatlarini oshiradi, o'qishga bo'lgan ichki motivatsiyasini kuchaytiradi va ularni hayotga tayyorlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Jonassen, D. H. (1999). Designing Constructivist Learning Environments. In C. M. Reigeluth (Ed.), *Instructional-Design Theories and Models: A New Paradigm of Instructional Theory* (Vol. II, pp. 215-239). Lawrence Erlbaum Associates.
2. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.
3. Fosnot, C. T. (2005). *Constructivism: Theory, Perspectives, and Practice*. Teachers College Press.
4. Панов, Е. А. (2012). Педагогика конструктивизма. Москва: Просвещение.
5. Савельева, Н. В. (2010). Педагогические технологии в начальном образовании. Санкт-Петербург: Питер.
6. Қодиров, Ш. М. (2018). Бошланғич таълимда инновацион педагогик технологиялар. Тошкент: "Ўқитувчи" нашриёти.
7. Shulman, L. S. (1987). Knowledge and Teaching: Foundations of the New Reform. *Harvard Educational Review*, 57(1), 1-22.
8. Brown, A. L. (1992). Design Experiments: Theoretical and Methodological Challenges in Creating Complex Interventions in Classroom Settings. *The Journal of the Learning Sciences*, 2(2), 141-178.
9. Баринов, В. Н. (2015). Современные педагогические технологии в начальной школе. Москва: Академический проект.
10. Dewey, J. (1938). *Experience and Education*. Macmillan.